

Populizm stał się jednym z najbardziej znaczących zjawisk politycznych, społecznych i ekonomicznych na świecie w ostatnich latach. Jest on zwykle definiowany na dwa sposoby. Po pierwsze, jako polityka wysokich wydatków państwa i znacznie zwiększonej redystrybucji, która nie bierze pod uwagę długookresowych skutków takich działań. Po drugie, partie polityczne nazywane są populistycznymi jeżeli rozróżniają pomiędzy dobrym „ludem” a podejrzanymi elitami oraz twierdzą, że wola ludu powinna być preferowanym źródłem władzy i polityki. Niniejszy projekt badawczy zajmuje się wielowątkową analizą ekonomicznych determinantów i skutków populizmu. Analizowane są następujące szczegółowe problemy badawcze.

1) Oszacowanie makroekonomicznych skutków populizmu w Polsce w krótkim okresie

W tej części projektu przeprowadzone będzie badanie dotyczące wpływu polityk ekonomicznych wprowadzonych przez rząd PiS po zwycięstwie w wyborach 2015 na wyniki makroekonomiczne takie jak tempo wzrostu gospodarczego, stopa bezrobocia i inne. Po zwycięstwie wyborczym rząd PiS wprowadził szereg zmian osłabiających funkcjonowanie instytucji demokratycznych w Polsce. Wprowadzono również reformy ekonomiczne, które można postrzegać jako populistyczne z perspektywy ekonomicznej definicji tego pojęcia. Reformy te to m.in. zwiększenie państwowej kontroli nad systemem bankowym, wprowadzenie podatku bankowego i innych podatków sektorowych, oraz wprowadzenie bardzo hojnego świadczenia wychowawczego dla dzieci. Wyniki makroekonomiczne Polski w okresie 2016-2018 okazały się bardzo dobre. Badanie przeprowadzone w projekcie będzie miało na celu stwierdzenie w jakim stopniu dobre wyniki makroekonomiczne Polski (m.in. wysokie tempo wzrostu gospodarczego) należy przypisać polityce rządu, a w jakim stopniu wynikają one z innych czynników.

2) Wpływ nierówności dochodowych na populizm w Europie

Jednym z głównych czynników odpowiedzialnych za wzrost populizmu w wielu krajach europejskich w ostatnim okresie mogą być wysokie i rosnące nierówności dochodowe. Hipoteza ta nie była dotąd rygorystycznie przebadana. W ramach niniejszego projektu zbadane zostanie czy regionalne nierówności dochodowe w Europie mają wpływ na wzrost poparcia dla partii populistycznych.

3) Pomiar polaryzacji ideologicznej w Europie Środkowo-Wschodniej

Jedna z hipotez mówi, że wzrost popularności populizmu w ostatnich latach wynika z czynników kulturowych lub ideologicznych. Zgodnie z tą hipotezą populizm został wzmocniony przez wyborców o nastawieniu tradycyjnym, którzy działali w reakcji na postępującą sekularyzację i zwrot społeczny od wartości konserwatywnych w stronę wartości liberalnych. Hipoteza ta zakłada, że rozkład wartości lub ideologii zmienił się znacząco w społeczeństwach, które stały się bardziej populistyczne. W ramach niniejszego projektu przeprowadzone będzie badanie testujące czy w społeczeństwach Europy Środkowo-Wschodniej doszło w ostatnich dekadach do wzrostu zróżnicowania w zakresie wyznawanych ideologii. Jeżeli badanie potwierdzi występowanie wzrostu polaryzacji ideologicznej w krajach naszego regionu (Węgry, Polska, Czechy itd.), można będzie badać czy prawdziwe jest dla tych krajów kulturowe wyjaśnienie wzrostu znaczenia populizmu.

4) Krótkookresowy wpływ programu „Rodzina 500+” na zadowolenie z życia, wyznawane wartości i nastawienia polityczne w Polsce

Jednym z najważniejszych elementów pakietu zmian, które wprowadził do polskiej polityki społeczno-ekonomicznej rząd PiS po 2015 roku był program „Rodzina 500+”. W pierwotnej formie program oferował świadczenie wychowawcze w wysokości 500 zł na każde drugie dziecko w rodzinie lub również na pierwsze dziecko w przypadku spełnienia kryterium dochodowego. Program ten skutkował znaczącym obniżeniem się ubóstwa w Polsce, ale miał także prawdopodobnie negatywne skutki związane z wycofaniem się z rynku pracy pewnej części kobiet będących beneficjentkami świadczenia. Program „Rodzina 500+” może być postrzegany jako populistyczny w tym sensie, że jest programem niezwykle kosztownym (ok. 1% PKB w 2016, ok. 2% po rozszerzeniu na pierwsze dziecko w 2019), zaś wprowadzony został przez rząd bez żadnej ewaluacji jego krótko- lub długookresowych skutków. Może on również wypychać wydatki rządowe w innych częściach budżetu (zdrowie, edukacja), które mogłyby być może przyczynić się bardziej do wzrostu dobrobytu społecznego i długookresowego rozwoju. W ramach tej części projektu zbadany zostanie krótkookresowy wpływ świadczenia wychowawczego na zadowolenie życia beneficjentów świadczenia, jak również na ich stosunek do redystrybucji, satysfakcję z demokracji i stosunek do partii rządzącej. Dzięki temu zostanie zbadane czy hojne transfery społeczne mogą zwiększać poparcie społeczne dla rządów populistycznych.